

Pravda. – správy (14.6.2007).

Slovensko má pomerne veľa univerzít

Henrik Toft Jensen

14. júna 2007 8:58

Dánsky profesor Henrik Toft Jensen je členom Rady pre hodnotenie vysokých škôl v Európe, ktorá v súčasnosti posudzuje Slovensko. Podľa Jensena je veľký počet univerzít na Slovensku zatiaľ opodstatnený, keďže treba zvýšiť vzdelanostnú úroveň v regiónoch. **Čítajte rozhovor...**

Nedávno ste navštívili Slovensko. Ako ďaleko je hodnotenie slovenských vysokých škôl, ktoré pripravujete?

Pokiaľ ide o jednotlivé univerzity, je takmer hotové. Máme ešte niekoľko škôl, ktoré navštívime po druhýkrát na jeseň. Posledný pobyt sme naplánovali na október. Máme množstvo materiálov od jednotlivých fakúlt. Dúfame, že základný návrh hodnotenia systému dáme dohromady ešte tento rok, v decembri, možno aj skôr.

Aký je stav slovenských univerzít?

To teraz nemôžem povedať, čaká nás ešte veľa posudzovania. Stretli sme mnoho nadšených ľudí na slovenských univerzitách, ktorí sa snažia robiť svoju prácu dobre. Z toho, čo sa pripravuje na stretnutie hodnotiacej komisie, ktoré bude v Londýne, vyplýva – a to je aj môj osobný pocit – že Slovensko urobilo rázne kroky k tomu, aby zaviedlo štrukturálne zmeny.

V čom slovenské univerzity zaostávajú za zvyškom Európy?

Videli sme veľa dobrých odborníkov, ale aj oblasti, v ktorých by sa Slovensko mohlo polepšiť. Naše hodnotenie má poradiť univerzitám, ako sa zlepšiť. To robíme pri všetkých, či už je to malá poľnohospodárska univerzita na Slovensku, alebo Cambridge či Oxford.

Spomenuli ste malú univerzitu. Nemyslíte si, že 20 verejných, tri štátne a desať súkromných vysokých škôl je na Slovensko priveľa?

Veru, keď to spočítate, je to pomerne veľa univerzít.

Dánsko, kde pôsobíte, je asi rovnako veľké ako Slovensko. Koľko máte univerzít vy?

Teraz ich je deväť, no len pred pár mesiacmi ich bolo 13. Dánsko nedávno zavrátilo proces ich zlučovania.

Malo by podobne postupovať aj Slovensko?

Nie, tak jednoducho by som to nepovedal. V prvom rade máte na Slovensku veľmi ťažkú úlohu vo vzdelávaní, lebo musíte zdvihnúť úroveň a najmä pomer vysokoškolsky vzdelaných mladých ľudí. A ak vytvoríte univerzity, kam budú mať mnohí študenti ďaleko, bude zvyšovanie tejto úrovne a pomeru veľmi zložitý. Musíte teda vziať do úvahy, aké úlohy majú univerzity na Slovensku. Okrem toho, že majú generovať výskum a poznanie, musia, najmä na východe krajiny, pomáhať pri zvyšovaní úrovne vzdelanosti medzi mladými ľuďmi. Nemôžete poslať všetkých študovať do Bratislavy.

Jednou z otázok, ktoré sa na Slovensku riešia v posledných rokoch je, či majú študenti za školu platiť. Aký je váš názor?

V Európe sa tieto veci riešia rôzne. Niekde platíte vysoké školné, inde nižšie a u nás a v okolitých severských krajinách sa neplatí žiadne. Ak máte vysoké školné, musíte mať veľmi dobrý systém štipendií, inak upierate mnohým študentom šancu na vzdelanie. Európa zažíva v tejto otázke zmeny a je priskoro povedať, kam sa to celé posunie. Severský koncept je - žiadne školné pre domácich. Pri vysokej miere daňového zaťaženia, ktorá je v Dánsku až 65 percent na najvyššiu časť príjmu pre tých najviac zarábajúcich, je prirodzené, že štát platí za vzdelávanie. Ak však žijete v krajine, kde je zdanenie nižšie, je namieste diskusia o tom, či štát dokáže zaplatiť kvalitné univerzity, alebo musia tieto školy siahnuť aj po iných zdrojoch peňazí.

Ministerstvo školstva pripravuje novelu vysokoškolského zákona, v ktorej navrhuje posilniť právomoci rektorov. Vy sám ste pôsobili ako rektor. Môžu silnejšie právomoci pomôcť vysokým školám?

Len tak dať rektorom viac moci, to samo osebe môže spôsobiť ťažkosti. Ak však zároveň okolo rektorov vytvoríte štruktúru a oni budú musieť svoje rozhodnutia prediskutovať s ľuďmi na univerzite, potom sa to dá. Potom je dôležité, aby mal rektor možnosť konať. Ale na Slovensku sme si všimli, že máte zákon, ktorý nariaďuje, aby každá univerzita bola samostatnou právnou jednotkou. A tiež sme si všimli, že existuje akási, povedal by som nevôľa tento zákon uplatňovať na všetkých univerzitách. Je dôležité, aby univerzita bola samostatnou právnou jednotkou.

Ako je to v Dánsku s chodom univerzít? Časť slovenskej akademickej obce tvrdí, že o peniazoch by namiesto akademických senátov, zložených z učiteľov a študentov, mali rozhodovať správne rady, v ktorých sedia ľudia zvonku.

U nás o tom ešte pred tromi rokmi rozhodovali senáty. Potom prešli tieto právomoci do rúk špeciálnych rád, v ktorých majú miernu väčšinu ľudia z externého prostredia. Ale veľké zmeny v Dánsku v súvislosti so zavedením rád nevidno. Rada totiž často nevie veľa o tom, ako fungujú univerzity, a tak sa obracia na rektora, ktorý jej v spolupráci s pedagógmi pripraví nejaký návrh a rada potom rozhodne.

Takže to nefunguje?

Je ťažké riadiť univerzitu ako nejakú firmu. Univerzity majú produkovať dobré výskumy, dobre učiť a prispievať regiónu, v ktorom sú. Súkromná firma musí vytvárať veľa peňazí pre akcionárov. Je teda zložitejšie riadiť univerzitu ako firmu.

V najznámejšom šanghajskej rebríčku kvality vysokých škôl sa viac presadzujú americké ako európske univerzity. Čím to podľa vás je?

Existuje veľa rebríčkov. Šanghajský je len jeden z nich, je aj britský a podobne. Veľa záleží na tom, aké si vyberáte parametre a kritériá na hodnotenie. Ak volíte parametre blízke Amerike, vedú americké školy, ak sa odrazíte od európskych reálií, vyhrávať budú európske. Ale je pravda, že americké univerzity majú už tradične veľa peňazí, čiastočne verejných, ale aj

súkromných. To sťažuje niektorým európskym krajinám porovnávanie sa s Amerikou, lebo nemajú také prostriedky.

Ako je na tom Slovensko? Malo by tiež pustiť viac súkromných peňazí do univerzít? Pomohlo by to?

Určite by to pomohlo, ale je to americká tradícia, mať veľa súkromných fondov. Dánske univerzity nemajú žiadne súkromné peniaze. Naše školy sú teda financované len z verejných financií a Slovensko je na tom, podľa toho, čo som videl, podobne.

Čo by mohlo hodnotenie, ktoré pripravujete, priniesť slovenským univerzitám?

Každá univerzita dostane zoznam od sedem do dvadsať oblastí, v ktorých im my navrhujeme zlepšenia. Špecifické, ušité na mieru každej univerzite, ktorú budeme hodnotiť. A pokiaľ ide o systém vysokého školstva, pripravíme hodnotenie, v ktorom poukážeme na silné a slabé miesta. Ale opäť pripomínam, ešte je priskoro vraviť o konkrétnych veciach. Návrh musíme najprv poslať univerzitám, rektorskej konferencii predtým, ako vydáme záverečnú správu, ktorú potom zverejníme a bude prístupná všetkým, aj učiteľom, aj študentom.

Pôsobíte ako poradca singapurskej vlády, ste v akreditačnej komisii v Írsku, navštívili ste desiatky univerzít. Kde by ste chceli pôsobiť ako učiteľ? A kde ako študent?

Robil som hodnotenia univerzít v pätnástich rôznych krajinách a musím povedať, že som fascinovaný, ako všade v Európe nachádzam podobné prvky. Vždy a všade viete ihneď, že ste na univerzitnej pôde. Samozrejme, existujú veľké rozdiely v kvalite, za ktoré môže niekedy zlý systém, niekedy zlé vedenie. Ale aby som odpovedal na vašu otázku, moja univerzita v Roskilde je najlepšia na svete. Aj keď to tak nevyzerá, keď sa pozriete na rôzne rebríčky kvality.

Takže by ste nemenili?

Nie. Ale veľmi rád a bez problému by som pôsobil ako hosťujúci lektor na ktorejkoľvek z univerzít, ktoré som hodnotil. Všade je totiž veľa nadšených ľudí, ktorí s radosťou a presvedčením robia svoju prácu. Je tam aj veľa lenivých ľudí, ale práve moja práca a práca mojich kolegov je zistiť, prečo sú leniví a skúsiť navrhnúť veci, ktoré by to zmenili.

Zuzana Petrová, Karol Čukan, Pravda